

ผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ด้วยรูปแบบปัญหาเป็นฐาน  
ในรายวิชาการอภิปรัชญาของนักศึกษาชั้นปีที่ 4

EFFECTS OF LEARNING MANAGEMENT FOCUSED ON CRITICAL THINKING USING  
PROBLEM BASED LEARNING (PBL) IN CRITICAL SEMANTICS COURSE FOR 4TH YEAR  
UNIVERSITY STUDENTS

สกาเวื่อน ซาธรรม<sup>1</sup>  
Sakaoduen Satham<sup>1</sup>

<sup>1</sup>อาจารย์สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น  
Lecturer, Department of Teaching Thai Language, Faculty of Education, Khon Kaen University

Received: April 5, 2019 Revised: May 30, 2019 Accepted: June 4, 2019 Published Online: September 18, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาด้วยรูปแบบการสอนปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning: PBL) โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 35 คน ในปีการศึกษา 2561 ภาคการศึกษาต้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติการ คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจำนวน 8 แผน และ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย คือ แบบประเมินพฤติกรรมการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียน รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบกลุ่มเดียวที่มีการทดสอบหลังการทดลอง (The One-Shot Case Study) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการพรรณนาวิเคราะห์ ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าเฉลี่ยและร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยที่ 14.69 คิดเป็นร้อยละ 73.75 และมีผู้เรียนผ่านเกณฑ์ 26 คน คิดเป็นร้อยละ 74.28 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่กำหนดไว้

**คำสำคัญ:** การคิดวิเคราะห์ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ABSTRACT

This article aimed to study the effects of learning management focused on critical thinking and using a problem based learning (PBL) approach, as applied in a critical semantics course for 4th year university students. The students were enrolled in a Thai Teaching Program during the first semester of the 2018 academic year. Research instruments included: 1) a research intervention tool comprised of 8 problem-based learning lesson plans and 2) evaluation tools, comprising an evaluation form assessing critical thinking capability and academic achievement tests. This study employed the one-

<sup>1</sup> Corresponding Author: yingsakow@gmail.com

shot case study design, requiring the participants to take a post-test subsequent to the experiment. Data gleaned from the test scores were analyzed using mean and percentage. Students' academic achievement scores in critical thinking capabilities averaged 73.75 percent and 74.28 percent of the students passed the set criterion, higher than the prescribed threshold of 70%.

**KEYWORDS:** Critical thinking, Problem-Based Learning

### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตเพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างรู้เท่าทันและมีความสุขของทุกคนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และการแก้ปัญหา (Problem Solving) 2) การสื่อสาร (Communication) และความร่วมมือ (Collaboration) ซึ่งหมายถึง การสื่อสารอย่างซับซ้อน (Complex Communicating) และ 3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) และนวัตกรรม (Innovation) หมายถึง การประยุกต์ใช้จินตนาการและการประดิษฐ์ (วิจารณ์ พาณิช, 2555) ทักษะเหล่านี้ล้วนเป็นแนวโน้มที่จำเป็นการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย พ.ศ. 2560-2579 ที่มีจุดมุ่งหมายให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 จึงเน้นให้โรงเรียนและครูมีบทบาทที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างผลผลิตขึ้นมาได้ โดยเริ่มจากผู้บริหารหรือผู้สอนต้องเปลี่ยนวิธีคิดจากการเรียนเพื่อสอบให้ได้คะแนนสูงทำให้นักเรียนถูกจำกัดอยู่ในกรอบ เปลี่ยนเป็นครูต้องให้เสรีภาพเด็กเลือกเรียนตามความถนัด สอนด้วยวิธีให้นักเรียนได้ลงมือทำโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างนวัตกรรม ผู้เรียนทุกคนต้องมีผลงานและเห็นความสำเร็จอยู่ที่ผลงาน เป็นการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันจึงจะประสบความสำเร็จ (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2560)

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมดังที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นการคิดพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การวินิจฉัย การประเมินค่า การตัดสินใจ การวางแผน และการคาดการณ์อนาคต นอกจากนี้ยังสามารถลดโอกาสความล้มเหลวจากการตัดสินใจที่ผิดพลาดซึ่งเป็นในทิศทางเดียวกันกับความหมายของการคิดวิเคราะห์ตามความเห็นของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ว่า การคิดวิเคราะห์หมายถึง ความสามารถในการจำแนกแจกแจงองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของสิ่งที่เกิดขึ้น การคิดเชิงวิเคราะห์จึงช่วยให้ทราบข้อเท็จจริง สาเหตุเบื้องหลังของสิ่งที่เกิดขึ้น เข้าใจความเป็นมาเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ ทราบว่าเรื่องนั้นมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ทำให้เราได้ข้อเท็จจริงที่เป็นฐานความรู้ในการนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาการประเมินและการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง

แต่ในขณะเดียวกันการเรียนการสอนในเนื้อหาการสอนรายวิชาต่างๆ ในสถาบันศึกษามักจะเน้นการท่องจำมากกว่าการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เนื่องจากการเรียนการสอนไม่ได้เน้น

กระบวนการให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดหรือฝึกปฏิบัติจริง (สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์, 2550) การฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์จึงจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนที่เน้นสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้เรียนจะต้องเผชิญกับปัญหาเหล่านั้นด้วยตนเองซึ่งจะทำให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และนำความรู้เดิมมาประยุกต์ใช้ได้

การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มต้นด้วยการใช้โจทย์ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาใช้ และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองด้วยวิธีต่าง ๆ จากหลากหลายแหล่งเรียนรู้เพื่อนำมาใช้ให้เกิดการเรียนรู้หรือการแก้ปัญหาโดยที่มิได้เตรียมตัวล่วงหน้ามาก่อน รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวทางของมหาวิทยาลัยลุนด์ (Lund University in Sweden) และมหาวิทยาลัยเอราสมุส (Erasmus University in The Netherlands) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) อธิบายคำศัพท์ที่ไม่เข้าใจ (Clarifying Unfamiliar Terms) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนทำความเข้าใจคำศัพท์หรือข้อความที่ปรากฏอยู่ในปัญหาให้ชัดเจน โดยอาศัยความรู้พื้นฐานของสมาชิกในกลุ่มหรือการค้นคว้าจากเอกสารตำราหรือสื่ออื่นๆ 2) ระบุปัญหา (Problem Definition) คือขั้นตอนที่ผู้เรียนระบุปัญหาหรือข้อมูลสำคัญร่วมกัน โดยทุกคนในกลุ่มเข้าใจปัญหา เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ที่กล่าวถึงในปัญหานั้น 3) ระดมสมอง (Brainstorm) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนระดมสมองวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ และหาเหตุผลมาอธิบายโดยอาศัยความรู้เดิมของสมาชิกในกลุ่ม เป็นการช่วยกันคิดอย่างมีเหตุผล สรุปรวบรวมความรู้และแนวคิดของกลุ่มเกี่ยวกับกลไกการเกิดปัญหา เพื่อนำไปสู่การสร้างสมมติฐานที่สมเหตุสมผลในการใช้แก้ไขปัญหานั้น 4) วิเคราะห์ปัญหา (Analyzing the Problem) เป็นขั้นตอนที่กลุ่มผู้เรียนอธิบายและตั้งสมมติฐานที่เชื่อมโยงกับปัญหาตามที่ได้ระดมสมองกันแล้วนำผลการวิเคราะห์มาจัดลำดับความสำคัญโดยใช้พื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน และการแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล 5) สร้างประเด็นการเรียนรู้ (Formulating Learning Issues) คือขั้นตอนที่กลุ่มผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้เพื่อค้นหาข้อมูลที่จะอธิบายผลการวิเคราะห์ที่ตั้งไว้ และผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าความรู้ส่วนใดรู้แล้ว ส่วนใดต้องกลับไปทบทวน ส่วนใดยังไม่รู้หรือจำเป็นต้องไปค้นคว้าเพิ่มเติม 6) ค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) เป็นขั้นที่ผู้เรียนค้นคว้ารวบรวมสารสนเทศจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 7) รายงานต่อกลุ่ม (Reporting) เป็นการรายงานข้อมูลสารสนเทศใหม่ที่ได้อ่านและอภิปราย วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แล้วนำมาสรุปเป็นหลักการและแนวทางเพื่อนำไปใช้ในโอกาสต่อไป (อัญชลี ขยานุวัชร, 2554 อ้างถึงใน พุทธชาติ ชุมแวงวาปี และเพชรรัตน์ จงนิมิตสถาพร, 2561) จากขั้นตอนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นกระบวนการที่สนับสนุนให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นขั้นตอนที่ชัดเจนได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษารายวิชาอรรถวิพากษ์ซึ่งเป็นรายวิชาที่มีเนื้อหาเน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อเพิ่มความสามารถในการคิดวิเคราะห์ให้แก่ผู้เรียนและพัฒนาต่อยอดกระบวนการคิดที่สูงขึ้นต่อไปในอนาคต

### วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษารายวิชาอรรถวิพากษ์ (Semantics Critical) ด้วยรูปแบบการใช้ปัญหาเป็นฐานของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70

### วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยก่อนการทดลอง (Pre-Experimental Design) แบบกลุ่มเดียวที่มีการทดสอบหลังการทดลอง (The One-Shot Case Study)

$X \rightarrow O$

เมื่อ X แทน รูปแบบการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – Based Learning)  
O แทน การทดสอบหลังเรียน

การกำหนดกรอบการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

#### 1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 35 คน

#### 2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – Based Learning)

ตัวแปรตาม ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาไทยในรายวิชาอรรถวิพากษ์ตามเกณฑ์ร้อยละ 70

#### 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาอรรถวิพากษ์ จำนวน 8 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมจำนวนชั่วโมง 24 ชั่วโมง

3.2 แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์แบบอัตนัยโดยสร้างเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubric) ในด้านต่างๆ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพฤติกรรม ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมโดยสร้างเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubric) ในด้านต่างๆ

#### 4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวทางของมหาวิทยาลัยลุนด์ (Lund University in Sweden) และมหาวิทยาลัยอีราสมัส (Erasmus University in The Netherlands) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่

1) อธิบายคำศัพท์ที่ไม่เข้าใจ (Clarifying Unfamiliar Terms)

2) ระบุปัญหา (Problem Definition)

- 3) ระดมสมอง (Brainstorm)
- 4) วิเคราะห์ปัญหา (Analyzing the Problem)
- 5) สร้างประเด็นการเรียนรู้ (Formulating Learning Issues)
- 6) ค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning)
- 7) รายงานต่อกลุ่ม (Reporting)

## สรุปและอภิปรายผล

### สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ด้วยรูปแบบปัญหาเป็นฐาน ผู้วิจัยได้นำผลการสอบวัดการคิดวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและร้อยละมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ผ่านร้อยละ 70 และเกณฑ์จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ผลการวิจัยพบว่า ผลการทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการคิดวิเคราะห์มีคะแนนเฉลี่ยที่ 14.69 คิดเป็นร้อยละ 73.75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีผู้เรียนผ่านเกณฑ์ 26 คน คิดเป็นร้อยละ 74.28 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่กำหนดไว้ สรุปผลการทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนคือ 73.75/74.28

### อภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นความพยายามในการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาไทยด้วยรูปแบบปัญหาเป็นฐาน ผู้วิจัยสามารถสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยที่ได้จากการทดสอบด้านการคิดวิเคราะห์เมื่อจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของผู้เรียนพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ยที่ 14.69 คิดเป็นร้อยละ 73.75 และมีผู้เรียนผ่านเกณฑ์ 26 คน คิดเป็นร้อยละ 74.28 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เป็นผลมาจากขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้สามารถดำเนินไปได้ครบตามกระบวนการ รวมทั้งการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ผู้สอนนำมาทำให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์เป็นสื่อที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับยุคสมัยและผู้เรียนไม่เคยรับข้อมูลมาก่อนจึงให้ความสนใจกับสื่อเหล่านี้เป็นพิเศษ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการเรียนการสอนสามารถพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้ในระดับดี สอดคล้องกับงานวิจัยของธิดารัตน์ กันยะมี (2559) ที่ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเรื่องอาหารกับการดำรงชีวิตที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ซึ่งสูงกว่าที่กำหนดไว้ รวมทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แคมมณี (2545) ที่ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย มีการเผชิญปัญหา ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่ม ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถทำให้เกิดทักษะการแก้ปัญหาได้ด้วยกระบวนการขั้นตอนที่เกิดจากกิจกรรมในชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้เริ่มตั้งแต่การกำหนดปัญหา เพราะปัญหาเปรียบเสมือนเครื่องมือที่จะนำไปสู่การแสวงหาความรู้ เรียนรู้จากปัญหานั้นจนเกิดเป็นทักษะและความรู้ใหม่ การวิเคราะห์ถึงสาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดจากหลายปัจจัย การนำเสนอปัญหาที่หลากหลายซึ่งตั้งอยู่บนความเป็นเหตุเป็นผลและการประเมินผลอันเกิดจากการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง

ส่วนกลุ่มเป้าหมายที่คะแนนไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ทั้งหมด 9 คน คิดเป็นร้อยละ 25.72 นั้น เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคลตามเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubric) พบว่าเป็นกลุ่มผู้เรียนที่ยังยึดติดกับมุมมองเดิมๆ ยังไม่คุ้นชินกับการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ และไม่สามารถเรียบเรียงข้อมูลที่ค้นหามาได้ให้สมบูรณ์ทำให้ไม่สามารถแสดงการคิดวิเคราะห์ออกมาได้อย่างรวดเร็ว

## 2. ผลการวิจัยที่ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรม ผู้วิจัยได้แบ่งเป็นประเด็น ดังนี้

2.1 ผลการศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่หลากหลายและแปลกใหม่ โดยดำเนินการตามขั้นตอนรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เริ่มบ่งชี้ว่าตั้งแต่การระบุปัญหา ระดมสมอง วิเคราะห์ปัญหา สร้างประเด็นการเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และรายงานต่อกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดและพิจารณาสถานการณ์ปัญหาต่างๆ หลากแง่มุม วิเคราะห์ถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุ ผลกระทบ และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นผลมาจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มเพื่อขยายประเด็นการวิเคราะห์ เห็นได้ชัดว่าในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-3 ผู้เรียนยังไม่สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมและความรู้ใหม่มาวิเคราะห์ได้อย่างดี แต่เมื่อดำเนินการต่อในแผนที่ 4-8 พบว่า ผู้เรียนเริ่มค้นคว้าเพิ่มเติมความรู้ใหม่เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เกิดประเด็นที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ความกระตือรือร้นในการระดมความคิดเห็น ทำให้การจัดกระบวนการเรียนรู้ในแผนที่ 4-8 มีผลการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมปัญหาและผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ได้หลายแง่มุมมากกว่าแผนการจัดการเรียนรู้ในช่วงเริ่มต้น

2.2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาหรือสื่อการเรียนการสอนที่ผู้สอนเลือกใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ บ่งชี้ว่าเป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน เช่น สถานการณ์ปัญหาการขึ้นผู้บริโภคของสื่อโฆษณา สถานการณ์การครอบงำของกลุ่มผู้มีอำนาจในสังคม สถานการณ์การสื่อสารระหว่างบุคคลที่ไม่ประสบความสำเร็จ เทคโนโลยีสมัยใหม่ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ หรือสถานการณ์อื่น ๆ ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ข่าว คลิปวิดีโอ ยูทูบ เฟซบุ๊ก นำมาให้ผู้เรียนฝึกวิเคราะห์เปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิมของตนเอง ร่วมกันอภิปรายอย่างหลากหลายในชั้นเรียน กระทั่งผู้เรียนสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงกับปัญหาได้อย่างสมเหตุสมผล นอกจากนี้หากผู้สอนสามารถนำสื่อการเรียนการสอนที่เป็นกระแสในสังคมขณะนั้นหรือเป็นสื่อที่ผู้เรียนไม่เคยมีประสบการณ์ฟัง ดู หรืออ่านมาก่อน จะยิ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนใจและมีพฤติกรรมวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหามีความหลากหลายยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพัฒนา รัตนนท์ (2557) ที่ศึกษาผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ชุดกิจกรรมสื่อสิ่งพิมพ์ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกกิจกรรมสื่อสิ่งพิมพ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2.3 ผลการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายบ่งชี้ว่า นักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาไทยชั้นปีที่ 4 รายวิชาอรรถวิพากษ์ เป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยปัญหาเป็นฐานมาแล้วในรายวิชาหรือชั้นปีอื่นๆ ทำให้การอธิบายขั้นตอนหรือหลักการสามารถดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-3 พบว่า ผู้เรียนมีผลการคิดวิเคราะห์ที่ยังไม่ถึงเกณฑ์การประเมิน สามารถระบุปัญหา ระดมสมอง วิเคราะห์ปัญหา ประเด็นการวิเคราะห์ไม่หลากหลาย ยังไม่ถึงขั้นตอนสร้างประเด็นการ

เรียนรู้ การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และการรายงานต่อชั้นเรียน มีเพียงบางคนที่คิดแตกต่างหรือต่อยอดจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน ดังนั้นในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ผู้สอนจึงพยายามใช้คำถามที่กระตุ้นและยั่วให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างมากยิ่งขึ้น และเห็นผลได้ชัดเจนในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5-8 เมื่อใช้คลิปวิดีโอสถานการณ์ปัญหาในปัจจุบันของวันรุ่นเป็นสื่อการเรียนการสอน ผู้เรียนมากกว่าร้อยละ 50 แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างและหลายหลายมากขึ้น นอกจากนี้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์และออกแบบผลงานการนำเสนอได้ดีหากเป็นกระบวนการกลุ่ม แต่หากเป็นงานเดี่ยวมักจะขาดความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากการทำงานกลุ่มเป็นการระดมสมองจากหลายความคิด ทำให้สมาชิกในกลุ่มได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และปรับแต่งการนำเสนอให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น

2.4 ผลการศึกษาเกี่ยวกับผู้สอนบ่งชี้ว่า ผู้สอนพยายามเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติและศึกษาด้วยตนเอง ค้นหาสื่อที่หลากหลายจากทั้งในและต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้รับมุมมองที่กว้างขึ้น แต่ยังคงเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นที่ปรึกษาในการแนะแนวทางการวิเคราะห์ เมื่อผู้สอนพบว่าผู้เรียนไม่สามารถคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นปัญหาได้ จะพยายามใช้คำถามกระตุ้นกระบวนการคิดเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมเพิ่มประสบการณ์ใหม่ให้ผู้เรียนค่อยๆ คิดไปที่ละขั้นตอนจนครบกระบวนการตามรูปแบบของการใช้ปัญหาเป็นฐาน รูปแบบของคำถามที่ใช้ถามเพื่อกระตุ้นผู้เรียนจึงเป็นคำถามที่ผู้เรียนสามารถตอบได้หลายแง่มุม รวมทั้งจำเป็นต้องสอดคล้องกับประสบการณ์เดิมอยู่บ้างเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงทางความคิด นอกเหนือจากผู้สอนตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ ยังได้ฝึกให้ผู้เรียนตั้งคำถามให้เชิงสร้างสรรค์เพื่อให้ผู้เรียนคนอื่นๆ ได้ตอบคำถามของเพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อให้เกิดประเด็นการคิดวิเคราะห์ใหม่ๆ เป็นการสร้างเจตคติที่ดีในการคิดวิเคราะห์ต่อผู้เรียน นอกจากนี้ผู้สอนได้ปรับเปลี่ยนรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ การเตรียมสื่อการเรียนการสอน การสะท้อนผลการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรับทราบปัญหา และการนำบันทึกผลหลังแผนฯ มาปรับปรุงการเรียนการสอนในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องกันจะทำให้เกิดการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

### ข้อเสนอแนะงานวิจัย

#### ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อมูลจากการศึกษาเสนอแนะว่า ประเด็นปัญหาที่ผู้สอนเลือกมาเป็นฐานความรู้ควรเป็นประเด็นที่เหมาะสมกับช่วงวัยและอยู่ในกระแสสังคมช่วงเวลานั้น เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้สามารถคิดเชื่อมโยงจากประสบการณ์เดิมเข้ากับประสบการณ์ใหม่ได้
2. ข้อมูลจากการศึกษาเสนอแนะว่า ธรรมชาติของผู้เรียนบางคนอาจยังไม่สามารถดำเนินการตามกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระยะเวลาที่กำหนดให้ได้ จึงอาจจะเพิ่มระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมให้มากขึ้นในแผนการจัดการเรียนรู้ช่วงแรกเพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับตัว แล้วจึงกระชับเวลาหากผู้สอนพิจารณาแล้วว่าผู้เรียนสามารถปรับตัวได้มากขึ้น
3. ข้อมูลจากการศึกษาสะท้อนว่า หากผู้สอนได้แจ้งประเด็นเนื้อหาที่จะจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเตรียมตัวเพื่อเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้องมาประกอบการค้นคว้า และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีเวลาในการ

ค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยอินเทอร์เน็ตทำให้ผู้เรียนสามารถรวบรวมข้อมูลได้อย่างหลากหลายมากกว่าการเรียนรู้เฉพาะในชั้นเรียนเท่านั้น

4. ข้อมูลจากการศึกษามีการระบุว่า รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการวิจัยที่น่าสนใจหากนำมาใช้ส่งเสริมกับการเรียนการสอนด้วยปัญหาเป็นฐาน เนื่องจากหากนำการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาทำให้ผู้เรียนได้ทบทวนปฏิบัติตามขั้นตอนตามกระบวนการหลายครั้ง อาจจะเป็นการปลูกฝังขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบให้ผู้เรียน และสามารถนำกระบวนการเหล่านั้นไปใช้ในการแก้ปัญหาอื่น ๆ ต่อไปได้

#### ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. หากสามารถศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานด้วยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ น่าจะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพทักษะต่างๆ ได้เต็มประสิทธิภาพจนเกิดความชำนาญโดยเฉพาะด้านการคิดวิเคราะห์ เนื่องจากข้อมูลจากการศึกษายืนยันว่า หากวิจัยเชิงปฏิบัติการด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นวงจรจะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างต่อเนื่อง

2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นแนวทางที่ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสื่อและเนื้อหาที่ใช้สอนผู้เรียนอยู่เสมอ เนื่องจากสื่อและเนื้อหาจำเป็นต้องสอดคล้องกับผู้เรียนและยุคสมัยจึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ผู้เรียนอาจจะให้ความสนใจกับสื่อหรือเนื้อหาในงานวิจัยนี้แต่เมื่อเวลาผ่านไป ผู้เรียนรุ่นใหม่อาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาเดิม ดังนั้นหากดำเนินการวิจัยในครั้งต่อไปจึงควรตรวจสอบและเลือกสื่อหรือเนื้อหาให้สอดคล้องกับยุคสมัยจะเป็นสิ่งที่สร้างความสนใจของผู้เรียนได้ดี เนื่องจากข้อมูลจากการศึกษาพบว่า หากผู้สอนใช้สื่อและเนื้อหาที่คล้ายคลึงกับการเรียนการสอนแบบเดิมจะทำให้ผู้เรียนไม่สนใจสื่อและเนื้อหาเดิม แต่หากใช้สื่อและเนื้อหาหรือตัวอย่างที่เข้ากับยุคสมัยของผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนมากขึ้น

#### เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ:

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). มองฝันไปข้างหน้า: วิสัยทัศน์ประเทศไทยปี 2560. กรุงเทพฯ:

ซัคเซสมิเดีย.

ทศนา เขมมณี. (2545). รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธิดารัตน์ กันยะมี. (2559). การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเรื่อง อาหารกับการดำรงชีวิตที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2561, จาก <http://research.pcrunc.ac.th/pcrunc2016/datacd/pcrunc2016/files/O1-032.pdf>.

บุญชม ศรีสะอาด. (2557). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- พัฒนา รัตนนท์. (2557). ผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ชุดกิจกรรมสื่อสิ่งพิมพ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พุทธชาติ ชุมแวงวาปี และ เพชรรัตน์ จงนิมิตสถาพร. (2561). การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาจากการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 41(1), 51-61.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2560). คิดวิเคราะห์: สอนและสร้างได้อย่างไร. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครุศาสตร์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: ตอตาพับลิเคชั่น.
- สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์. (2550). ทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน: ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. นนทบุรี: ซี ซี แอลลิเด้คิงคส์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการวิจัยการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- อัญชลี ชยานุวัชร. (2554). การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน. ล.1, แนวคิดและกระบวนการเรียนรู้ = Problem-based learning. นครศรีธรรมราช: งานนวัตกรรมการเรียนรู้ ส่วนส่งเสริมวิชาการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- Delisle, R. (1997). How to use problem-based learning in the classroom. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

